Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

№ 248 (4884)
СРЕДА
ДЕКАБРИИН
19
1945 он

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

Сэн 20 мүн.

ССР Союзай Верховно Соведэй һунгуулиин үдэрэй хүн дэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ оролсоходоо абаһан уялгануудаа хүндэтэйгөөр дүүргэжэ, фабрика, завод болон ажаүйлэдбэриин бусад предприятинуудай коллективэйхид жэлэйнгээ үйлэдбэриин программые гансахан дүүргэхын түлөө бэшэ, харин үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэгты!

Жэлэйнгээ түсэбые предприяти бүхэн дүүргэхэ ёһотой

1945 ондо—Агууехэ илалтын жэлдэ үйлэдбэриингөө түсэбые гансахан дүүргэхэ бэшэ, харин холо үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн патриотическа хүдэлөөн республикын гүрэнэй ба нютагай удхашанартай ажаүйлэдбэриин предприятинуудай коллективүүдээр хаа-хаанагүй дэлгэрһэн байгаа. Илалтын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ ороһон хүдэлмэришэн ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд бүхэн ажалайнгаа бүтээсэнүүдые дээшэлүүлжэ, стахановецуудай нэрээргэдэ хүртэхэ нэгэн хүсэлэнтэйгөөр унаһан малгайгаа абангүйгөөр ажалланад.

Эгсэ дүрбэн жэл соо үргэлжэлһэн Эсэгэ оронoo хамгаалгын агууехэ дайн сэрэгэй болоожо байхада манай эндэхи ажаүйлэдбэриин предприятинуудай коллективүүдэй бүхы членүүд Улаан Армияа хэрэгтэй юумээрынь таһалгаряагүйгөөр хангаха тушаа хамаг бүхы хүсэ шадалаа гаргажа, өөһэдынгөө үмэнэхи үүргые жэшээтэ һайнаар дүүргэһэниинь бидэнэр мэдэнэбди. Мүнөө дайн сэрэг манай түүхэтэ илалтаар дүүрэбэ. Бүхы советскэ арад зон амгалан тайбан хүгжэлтын замда ороод, арюун нангин Эхэ оронойнгоо сэрэгэй ба экономическа хүсэ шадалые улам саашань бүхэжүүлхэ зорилго үрдаа табинхай.

«Мүнөө бидэнэр дайнай урда тээхи оронойнгоо ажахын хүгжэлтын хэмжээе хэдэхэн жэл соо ехэхэнээр үлүүлхын ба бүхы арад зоной ажабайдалай хэмжээе ехэхэнээр дээшэлүүлхэ ябадалые хангахын зорилгоор арадай ажахые хүгжөөхэ тушаа үндэһэн зорилгые шиидхэхын хойноһоо хам оролсохо ёһотойбди. 1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоолгын ба хүгжөөлгын табанжэлэй түсэбые, мүн тэрэшэлэн түмэрзамай транспортые һэргээн бодхоолгын ба хүгжөөлгын тусхайта түсэбые табиха тухай парти ба правительствын һаяхан тунхаглаһан шиидхэбэриин ушар удхань энээндэ байна... Тосхонууд ба городуудай арад зон болбол үргэн хэрэглэлэй эд бараа ехэхэнээр элбэгжүүлхые, мүн тэрэшэлэн эдеэ хоолой продуктнуудаар хангаха ябадалые һайжаруулхые хүлеэжэ байнад».

(В. М. МОЛОТОВ).

Агууехэ Сталинай ойрын соратник нүхэр В. М. Молотовой советскэ арад зоной үмэнэ табиһан энэ харюусалгатай ба хүндэтэй зорилгонуудые нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхын түлөө мүнөө ажалшад бүхэн хамсыгаа шуужа ороод, түрүүшын үдэр ба һараһаа эхилжэ, үйлэдбэриингөө даалгабарии үлүүлэн дүүргэхэһээ гадна, түсэбһөө гадуур хэдэн зуу-мянган ба миллион түхэригэй продукци Эхэ оронгоо үгэхэ хүсэлэнтэйгөөр хүдэлмэрилнэ.

Бүхы дэлхэй дээрэхи эгээн демократическа Сталинска Конституциин үндэһэ һуури дээрэһээ дуудыжа, засагайнгаа эгээн дээдэ органдо—СССР-эй Верховно Советтэ һунгалта хэхэ бэлэдхэлэй хүдэлмэритэй дашарамдуулан хүдэлмэришэн анги, колхозно тариашан ба советскэ интеллигенциин дунда политическэ ба үйлэдбэриин эдибхи үшөө ехээр үргэдэнэ. Үдэрэйнгөө, халаанайнгаа, кварталай болон жэлэйнгээ түсэбүүдые эрхим һайн шанартайгаар үлүүлэн дүүргэжэ, энэ түүхэтэ үдэрые угтаха зорилготой ажаүйлэдбэриин предприятинуудай коллективүүдэй тоо үдэр ерэхэ бүри олошоржо байна.

Республикын тоохон предприятинуудай нэгэн болохо гүрэнэй механическа шэлэй заводой коллективэйхид жэлэйнгээ үйлэдбэриин түсэбые үшөө ноябриин эхеэр дүүргэжэ, мүнөө түсэбһөө гадуур продукци гаргажа, немецко-фашистска эзэмдэгшэдһээ сүлөөлэгдэһэн районууд ба областьнуудай ажаүйлэдбэриин предприятинуудта, колхоз, совхоз болон МТС-үүдтэ үгэжэ байха юм. Тэрэшэлэн ликеро-архиин завод үнгэрэгшэ 11 һарынгаа үйлэдбэриин түсэбые 150,6 процент дүүргэв. Модо-болбосоруулгын заводойхид 11 һарынгаа түсэбые 109,1 процент дүүргэжэ, түрүү заводуудай коллективүүдэй нэгэндэ тоологдоно.

ССР Союзай Верховно Соведэй һунгуулиин хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ оролсоходоо өөһэд дээрээ даажа абаһан уялгануудаа хүндэтэйгөөр бэелүүлжэ байһан ажаүйлэдбэриин предприятинуудай коллективүүд һүүлэй үдэртэ нилээдгүй олошороо. 11 һарынгаа түсэбые 130 процент, декабрь һарынгаа түсэбые түрүүшын арбан үдэр соо 84 процент дүүргэһэн № 2 талханай завод; үнгэрэгшэ 11 һара соо хэгдэхэ түсэбөө 369 процент дүүргэжэ шалаһан махоркын фабрика; жэлэйнгээ түсэбые үшөө декабриин 1-дэ 142 процент дүүргэхэ зуураа түсэбһөө гадуур 3.024 пүүд загаһа гүрэндөө тушааһан «Байкал» гэжэ загаһанай ажалтай колхоз тэхэ мэтын түрүү предприятинууд олон бии.

Тиибэ ябашье, манай эндэхи союзно-республиканска мэдэлэй томохон ажаүйлэдбэриин олонхи предприятинууд үйлэдбэриингөө түсэбые дүүргэхэ талаар ехэхэн гээгдэнги байдалтай байханьшье саашадаа зааханшье тэсэмээр бэшэ болоно. Улан-Удын ПВРЗ, Мяханай комбинат, тэрэшэлэн елзоборилгын олонхи артельнүүд, загаһанай ба ой модоной ажаүйлэдбэриин предприятинууд гүнзэгы таһалдабаритай байһан зандаа. Эдэ предприятинуудай дирекциин ба партийна организацинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд болбол ВКП(б)-гэй обкомой XXI пленумэй, городской ба районуудай партийна активай суглаануудай тодо һонор шиидхэбэринүүдһээ зүб тобшолол хэжэ өөһэдынгөө хүдэлмэридэхи ехэхэн дутуу дундануудые усадхаагүй байһаниинь эли тодоор харуулагдана бэшэ гү?

Ажахын жэл дүүргэхэ сагынь дүтэлөө. Тиимэһээ гээгдэнги байдалтай ажаүйлэдбэриин предприятинуудай партийна, комсомольско ба профсоюзна организацинууд болбол һунгуулида бэлэдхэлэй дашарамда, тэрэнэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн хүдэлмэришэнэй, бүхы советскэ арадай политическэ эдибхиие зүбөөр хэрэглэжэ, шэнэ жэлэй гартар гээгдэнги байдалаа усадхахын тулада хамаг бүхы хүсэ шадалаа зангидаха үүргэтэй.

Социалистическэ мүрысөөндэ оролсоходоо абаһан уялгануудаа дүүргэдэггүй нэгэшье коллектив байха ёһогүй! Жэлэйнгээ үйлэдбэриин программые гансахан дүүргэжэ бэшэ, харин холо үлүүлэн дүүргэжэ шэнэ—1946 оние угтая!

В. М. Молотов г-н Бёрнс гэгшэтэй хөөрэлдэбэ

Декабриин 15-да СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссар В. М. Молотов болбол Америкын Холбоото Штадуудай гүрэнэй секретарь г-н Д. Бёрнс гэгшэтэй хөөрэлдэһэн байна.

Энэ хөөрэлдөөн болоходонь, СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссарай Орлогшо А. Я. Вышинский болон США-гэй элшэн сайд г-н В. А. Гарриман байлсаба.

В. М. Молотов г-н Бевинтэй хөөрэлдэбэ

Декабриин 15-да СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссар В. М. Молотов болбол Великобританиин гадаада хэрэгүүдэй министр г-н Э. Бевинтэй хөөрэлдэһэн байна.

Энэ хөөрэлдөөн болоходонь, СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссарай Орлогшо А. Я. Вышинский, британска элшэн сайд г-н А. К. Керр болон гадаада хэрэгүүдэй министрэй сагүргэлжын орлогшо г-н А. Кадоган гэгшэд байлсаба.

(ТАСС).

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Олон хүүгэдтэй эхэнүүдые „Эхын алдар" гэжэ орденууд ба „Эхын медаль" гэжэ медальнуудаар шагнаха тухай

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1944 оной августын 18-ай Указай үндэһөөр СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө шагнаха гэбэл:

Юһэн хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН АЛДАР» ГЭЖЭ 1-ДЭХИ ЗЭРГЫН ОРДЕНООР

1. ЛАХАНИНА Хавронья Яковлевнае—Заиграйн аймагай Ново-Ильинск поселогой гэрэй эзэн эхэнэр.
2. ПАВЛОВА Лидия Петровнае—Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
3. ПАХОМОВА Афимья Васильевнае—Заиграйн аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.

Найман хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН АЛДАР» ГЭЖЭ 2-ДОХИ ЗЭРГЫН ОРДЕНООР

1. ДАНИЛОВА Анастасия Михайловнае—Зүүн Сибириин түмэр харгын Онохой станциин гэрэй эзэн эхэнэр.
2. ЗАИГРАЕВА Александрэ Савельевнае—Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
3. МАТВЕЕВА Федосья Трофимовнае—Заиграйн аймагай Хандагатайн мехтранспортын хүдэлмэришэн.
4. ПОПОВА Парасковья Куприяновнае—Заиграйн аймагай «Улаан Эрхирэг» колхозой колхозница.
5. ПУШКАРЕВА Клавдия Петровнае—Заиграйн аймагай Димитровэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
6. РОГОЗИНА Парасковья Андреевнае—Заиграйн аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
7. СОЛДАТОВА Наталья Федоровнае—Заиграйн аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
8. ЧМЕЛЕВА Зинаида Акинфовнае—Заиграйн аймагай Новая Брянь тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.

Долоон хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН АЛДАР» ГЭЖЭ 3-ДАХИ ЗЭРГЫН ОРДЕНООР

1. БРИНДИНА Елена Иосифовнае—Заиграйн аймагай Онохой тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
2. ИВАКИНА Пелагея Романовнае—Заиграйн аймагай Заиграй тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
3. ИВАНОВА Анна Трофимовнае—Зүүн-Сибириин түмэр харгын Ново-Ильинск станциин гэрэй эзэн эхэнэр.
4. МЯСНИКОВА Анисья Глебовнае—Зүүн-Сибириин түмэр харгын 28-дахи разъездын гэрэй эзэн эхэнэр.
5. СВЕЧКИНА Лидия Константиновнае—Заиграйн аймагай Шулуутай поселогой гэрэй эзэн эхэнэр.
6. ПАХОМОВА Парасковья Ананьевнае—Заиграйн аймагай Үнэгэтэй тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
7. СЕМЕНОВА Мария Федоровнае—Заиграйн аймагай Заиграй тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
8. СТЕПАНОВА Марфа Леонтьевнае—Заиграйн аймагай Карымка тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
9. ФИЛИППОВА Ирина Тимофеевнае—Заиграйн аймагай Шулуутай тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
10. ФЕДОТОВА Арина Михайловнае—Заиграйн аймагай Илька тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
11. ЧМЕЛЕВА Фекла Ивановнае—Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
12. ЯКОВЛЕВА Аксинья Евстифоровнае—Заиграйн аймагай Новая Брянь тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
13. ЯКОВЛЕВА Евгения Астафьевнае—Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.

Зургаан хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН МЕДАЛЬ» ГЭЖЭ 1-ДЭХИ ЗЭРГЫН МЕДАЛЯАР

1. БАЛАГАНСКАЯ Парасковья Иннокентьевнае — Зүүн-Сибириин түмэр харгын 559-дэхи километрын гэрэй эзэн эхэнэр.
2. ГАИФУЛИНА Галине—Заиграйн аймагай Заиграй тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
3. ГОННОВА Годисемые—Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
4. ЖЕРЛОВА Парасковья Максимовнае—Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
5. ЗАИГРАЕВА Зиновья Афанасьевнае—Заиграйн аймагай Заиграй тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
6. ЗУБАКИНА Лукерья Васильевнае—Заиграйн аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
7. ЗУБАКИНА Татьяна Степановнае—Заиграйн аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
8. КУЧУЛОВА Анисья Константиновнае—Заиграйн аймагай Димитровэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
9. МАТВЕЕВА Марфа Андреевнае—Заиграйн аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
10. ОКРУГИНА Степанида Иннокентьевнае—Зүүн-Сибириин түмэрхаргын Горхон станциин гэрэй эзэн эхэнэр.
11. СОБОЛЕВА Федосья Арсентьевнае—Заиграйн аймагай Үнэгэтэй тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
12. СУЧКОВА Ирина Федоровнае—Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
13. ФИЛИППОВА Ирина Григорьевнае—Заиграйн аймагай Новая Брянь тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
14. ЧИРЯЕВА Габаидулые—Заиграйн аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.

Табан хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН МЕДАЛЬ» ГЭЖЭ 2-ДОХИ ЗЭРГЫН МЕДАЛЯАР

1. АФАНАСЬЕВА Варвара Семеновнае—Зүүн-Сибириин түмэр харгын 554-дэхи километрын гэрэй эзэн эхэнэр.
2. АФАНАСЬЕВА Татьяна Савватеевнае—Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
3. ВОРОББЕВА Екатерина Захаровнае—Заиграйн аймагай Үнэгэтэй тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
4. ГОНЧАРОВА Секлетинья Матвеевнае—Заиграйн аймагай ПКВД-гэй спецторгын туһалбариин ажахын хүдэлмэришэн.
5. ДОРЖИЕВА Цымжит—Заиграйн аймагай «Улаан Эрхирэг» колхозой колхозница.
6. ДЮКОВА Нина Фроловнае—Заиграйн аймагай Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэришэн.
7. ЗУБАКИНА Агафья Ермолаевнае—Заиграйн аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
8. ЗАИГРАЕВА Мавра Никитичнае—Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
9. ЗАИГРАЕВА Степанида Антиповнае—Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
10. ИВАКИНА Харитинья Матвеевнае—Заиграйн аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
11. ИВАНОВА Александра Тимофеевнае—Заиграйн аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
12. ИВАНОВА Анисья Филипповнае — Зүүн-Сибириин түмэрхаргын Горхон станциин гэрэй эзэн эхэнэр.
13. ИВАНОВА Фекла Савиновнае—Заиграйн аймагай Онохой поселогой гэрэй эзэн эхэнэр.
14. ИСЛАМДИНОВА Мария—Заиграйн аймагай Заиграй тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
15. КОНОВАЛОВА Ольга Тихоновнае—Заиграйн аймагай Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэришэн.
16. КРУПЕНИНА Федосья Дмитриевнае—Заиграйн аймагай Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэришэн.
17. МАСЛОВА Марфа Федоровнае—Заиграйн аймагай Шулуутай тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
18. МИНИБАЕВА Шамсинагар Галимовнае—Заиграйн аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
19. ПАРШИКОВА Анна Матвеевнае—Заиграйн аймагай Хандагатай тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
20. РЫБКА Липпа Федотовнае—Заиграйн аймагай Ново-Брянска МТС-эй хүдэлмэришэн.
21. СПИРИДОНОВА Марфа Прокопьевнае—Заиграйн аймагай «XVIII партсъезд» колхозой колхозница.
22. ТАРАБУКИНА Елена Каристратовнае—Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
23. ТАРАБУКИНА Ирина Пазаровнае—Заиграйн аймагай Ново-Брянска МТС-эй хүдэлмэришэн.
24. ФЕДОТОВА Марфа Маркеловнае—Заиграйн аймагай Новая Брянь тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
25. ФИЛИППОВА Афимья Савельевнае—Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
26. ХАРЛАМПЬЕВА Фекла Константиновнае—Заиграйн аймагай Заиграй тосхоной ПВЗ-гэй модоной хүдэлмэриин хүдэлмэришэн.
27. ШОДОНОВА Надежда Петровнае—Заиграйн аймагай Карымка тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ **Г. ЦЫДЕНОВА.**

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь **В. КОНКЕТОВ.**

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан
1945 оной июлиин 23.

Аймагуудай ба фабрично-заводской газетэнүүдэй болон нютагай радиодамжуулгын редакторнуудай зүблөөн

Декабриин 14 ба 15-да ВКП(б)-гэй обкомой бюро болбол аймагуудай ба фабрично-заводской газетэнүүдэй болон нютагай радиодамжуулгын редакторнуудай зүблөө үнгэргэһэн байна.

СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхэ бэлэдхэлдэ аймагуудай ба фабрично-заводской газетэнүүдэй болон нютагай радиодамжуулгын редакцинуудай зорилго тухай элидхэл энэ зүблөөн дээрэ ВКП(б)-гэй обкомой лектор нүхэр Петухов хэһэн байна.

Нүхэр Петухов болбол болохоёо байгаа һунгалтануудай ямар ехэ политическэ удхашанартай байһаниие харуулна. Зарим редакторнууд һунгуулинуудта бэлэдхэлэй хүдэлмэриие газетынгаа хуудаһан дээрэ дутуугаар харуулдаг байгаа. Жэшээлхэдэ, Кударын аймагай «Кударинский колхозник» (редакторынь Мушанов), Прибайкальска аймагай «Знамя победы» (редакторынь Кирейчук), Улан-Удын ПВЗ-гэй «Локомотив» (редакторынь Чечеткин) газетэнүүд хоёр һарын турша соо һунгуулинуудта бэлэдхэл тухай 4—5 корреспонденцинүүдые гаргаһан байна.

Элидхэлэй һүүлээр 14 хүн үгэ хэлээ. Зүблөөн халаа энэ элирүүлэгдэһэн дутуунуудые хайшан гэжэ заһаха тухай шиидхэбэри гаргаа.

Һүүлээрынь ВКП(б)-гэй обкомой пропаганда ба агитациие эрхилхэ секретарь Б. С. Санжиев үгэ хэлэбэ.

Түрүү малшадай республиканска зүблөөндэ хабаадалсаха эрхэ олохын түлөө тэмсэгты!

Малшадай мүрысөөн бүри шангадаба

ИВОЛГА. (Манай информаторһаа). Малажалые хүгжүүлхын түлөө аймаг соо үргэнөөр дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ колхоз, фермэ, гүүрт, малшан бүхэн эршэмтэйгээр оролсобо. Малажалай түрүүшүүлэй аймагай суглаанда хабаадаһан түрүү хүнүүд колхозуудтаа бусажа ошоод, адуу малые хүгжүүлхэ дүршэл шадабари тухай эрхим малшадай хөөрэжэ үгэһэниие бүгэдэндэ нэбтэрүүлжэ байна.

Гильбирын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз малажалые олошоруулан үсхэбэрилхэ талаар аймаг соо түрүүлжэ ябанхай. Тус колхозой фермэнүүд малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб адуу морёор—103,4 процент, эбэртэ бодо малаар—125 процент, хони ямаагаар—118 процент дүүргэһэн байха юм. Малажалай продуктнуудые гүрэндэ уялгатаар тушааха түсэбүүдээ тус колхоз саг болзор соонь буримүһэн дүүргээ.

Үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө фермын бүхы хүдэлмэрилэгшэд мүрысөөд, үдэр һунигүй ажаллаһан байна. Үбһэ тэжээл ба урин дулаан байра хүсэд бэлэдхэгдэнхэй.

Үбэлэй бэлшээридэ ябаха малнуудынь таһалагдажа бүлэглэгдөөд, эрхим колхозниигуудта даалгагдаһан байгаа. Мүнөө эдэ малшад бэлшээрэе зүбөөр хэрэглэн, адуулгые амжалтатайгаар дүүргэжэ байха юм.

Тэрэшэлэн Гильбирын сомоной «Майн 1», «Улаан Оронго», «Осоавиахим» колхозуудай һүнэй-товарна фермэнүүд малажалые хүгжүүлхэ хэрэгтэ бүхы хабаяа элсүүлһэн байна. Эдэ фермэнүүд үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө малшадай мүрысөөндэ барандаа оролсоод, абаһан уялгануудаа арюунаар дүүргэхын түлөө эрид шангаар тэмсэжэ байха юм.

Б. ЦЫРЕНОВА.

Энэ фермэ эрхимлээ

Хуса Элегеев гэгшын хүтэлбэрилдэг һүнэй-товарна фермэ Байкало-Кударын аймагай малажалай фермэнүүдэй дундахи социалистическэ мүрысөөндэ эрхимлэбэ. Тус фермэ эбэртэ бодо мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые 121,6 процент дүүргэһэн ба тэдэнһээ абтаха ашаг шэмые нилээдгүй дээшэлүүлһэн байна. Тэрэнэй ашаар, Корсаковска сельсоведэй Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз малажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха түсэбүүдээ болзорһоо урид буримүһэн дүүргэһэн байха юм.

Фермын түрүү һаалишад түл ябаха түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. Фермэ соо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ түрүү һаалишан Татьяна Вилтуева илажа ябана. Энэ нүхэр ороной кампаниие саг соонь үнгэргэһэнэй ашаар, харууһалдаг үнеэдээ 1945 ондо баранииинь түрүүлжэ, тугалнуудаа тобир тарган ба элүүр энхээр ондо оруулаа. Тэрэшэлэн Дулсу Тыпхеева, Анна Бадураева, Екатерина Балданова гэгшэд бүхы үнеэдээ оороондо оруулжа түрүүлээд, тугалнуудынь тобир тарганаар ондо оруулба.

Тиин, энэ фермын түрүү хүдэлмэрилэгшэд фермэтээ хамта малажалай түрүүшүүлэй аймагай выставкэдэ хабаадалсаһан байна. Тиигээд, Байкало-Кударын аймагай выставкомой зуушалгаар, республиканска выставком болбол Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна фермэ ба тэрэниие даагша Хуса Элегеевтэ хоёрдохи зэргын диплом мүнгэн шан үгэлгэтэйгөөр олгобо. Тэрэшэлэн энэ фермын түрүү һаалишадта дипломууд олгогдоо.

Эрхим зэргээрээ шалгаржа ябаһан дурсагдагша фермын хүдэлмэрилэгшэд 1945—46 онуудай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ улам эршэмтэйгээр оролсоод, унтаха нойргүйгөөр хүдэлмэрилжэ байна.

О. ГРИГОРЬЕВА.

Республиканска выставкомдо

Кударын аймагай выставкомой зуушалгаар, доро дурсагдаһан түрүү колхоз, малажалай фермэ, түрүүшүүлдэ дипломуудые олгохо гэжэ республиканска выставком тогтообо:

НЭГЭДЭХИ ЗЭРГЫН ДИПЛОМ МҮНГЭН ШАН ҮГЭЛГЭТЭЙГӨӨР:

«Красная Заря» колхозой хониной-товарна фермэдэ. Тус фермэ хони, ямаа үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб 113 процент дүүргэһэн, 783 хониноо 835 хурьга абаһан, үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые амжалтатайгаар үнгэргэһэн, үбэлэй үедэ барлам хүрэхэ үбһэ тэжээлтэй болоһон байна.

Жарников Гавриил Иннокентьевичтэ—«Красная заря» колхозой хониной-товарна фермые даагша.

Тамитова Сандыма Самбуевнада—«Шэнэ байдал» колхозой һаалишан. 18 үнеэ түрүүлжэ, тулнүүдыень бүрин бүтэнөөр ондо оруулаа.

ХОЕРДОХИ ЗЭРГЫН ДИПЛОМ МҮНГЭН ШАН ҮГЭЛГЭТЭЙГӨӨР:

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой мориной-товарна фермэдэ.

Энэ фермэ адуу мори үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб 105 процент дүүргэһэн, үбэлжэлгын үедэ хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэһэн байха юм.

Цырендоржиев Буда Батуевичта—Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой мориной-товарна фермые даагша.

Жаркова Мария Кирилловнада—«Красный пахарь» колхозой үхэршэн. 150 толгой эбэртэ бодо мал һайнаар адуулжа, нэгэшье хоролтогүйгөөр ондо оруулаа.

Жарникова Екатерина Филипповнада—«Красная заря» колхозой хонишон. 110 хониноо 141 хурьга абажа, хоролтогүйгөөр ондо оруулһан байна.

ГУРБАДАХИ ЗЭРГЫН ДИПЛОМ:

Бадматаров Намсарай Сундуновичта—Сталинай нэрэмжэтэ колхозой мориной-товарна фермые даагша. Адуу мори үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб 107,3 процент дүүргэхэ ябадал хангаһан байха юм.

Ранжурова Сынбэ Цыбиковнада—Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан. 16 үнеэнһээ 16 тугал абажа, хоролтогүйгөөр тэнжээгээ.

Гарматарова Ханда Доржиевнада—Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан. 16 үнеэ түрүүлжэ, тулнүүдынь хоролтогүйгөөр тэнжээһэн байна.

Цынгуно Аюша Цыдыповичта—«Шэнэ байдал» колхозой үхэршэн. 150 толгой эбэртэ бодо мал һайнаар адуулжа, баранинь ондо оруулаа.

Максимова Хрестинья Григорьевнада—«Красный пахарь» колхозой һаалишан. 16 үнеэ түрүүлжэ, тугалнуудынь бүрин бүтэнөөр ондо оруулһан байна.

Эмигенова Батоцу Бадмажаповнада—Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан. 16 үнеэнһээ 16 тугал абаад, бүлтынь бүрин бүтэнөөр тэнжээгээ.

Аюшиева Бутитцу Манидоржиевнада—«Баян булаг» колхозой хонишон. 100 хониноо 106 хурьга абажа, бүгэдынь ондо оруулһан байха юм.

Эрдыниева Очирцу Гомбоевнада—Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан. 15 үнеэ түрүүлжэ, тулнүүдынь хоролтогүйгөөр үсхэбэрилһэн байна.

Жаргалов Тудуп Жамьяновичта—Сталинай нэрэмжэтэ колхозой үхэршэн. 99 толгой эбэртэ бодо мал һайнаар адуулжа, хоролтогүйгөөр ондо оруулһан байха юм.

Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой нютагай театрын артистнууд. А. Поповой фото.

ҮНГЭРҺЭН ПОХОДУУДАЙ ЗАМААР

БИ БЕРЛИНИИЕ БОМБОДОЛСООБ

Одоошье, гурбан жэлэй урдахи хэгээ һүүлээр тэрэ гүн сагаан агаарай гол үүлэн дундуур ниидэһэнэйнгээ һүүлээр, галзуу хара Гитлерэй гэр гуламтынь байһан, «гурбадахи империин» столица город Берлиниие гал улаан түймэрэй дүлэн соо байһые харанабди.

Хүн түрэлтэндэ хэлэшэгүй ехэ хатуу бэрхэшээлые үзүүлһэн хархис фашистска нохосуудай хара толгой дээрэнь хоёр тонно бомбоёо хаяха гэжэ байхадаа хамаг бүхы хүсэ шадабаряа, һуралсал мэргэжэлээ гаргахые хүсэнэб. Аяар холо байһан аба совет оронойнгоо алтан уужам газар дайда дээрэһээ агаарай али бүхы бэрхэшээлнүүдые дабажа ерээд, арьяатан хархис дайсанай ама хоолой улаан хэдоодо хүдаранъ тэһэрдэг шэрэм түмэрые «бэлэглэхэ» гэжэ бүхы мэргэжэлээ гарган миранаб.

Хэдэхэн секундын үнгэрһэнэй һүүлдэ минии бомбонууд мүнгэн сагаан «моринһоомни» мултаран, мүнхэ хара немецүүдэй городой үйлэдбэринүүдтэ тэһэржэ гал түймэрэй оршо бадаргана.

—Энэ заабол ямар нэгэн сэрэгэй складые гү, али бензохранилищиие бэсэ татан тэһэрээ ёһотой,—гэжэ минии нүхэр Шумков энеэдэ алдан ерхы хургаа харуулан мүрымни сохино. Би баһа зорюһон хэрэгэйнгээ золтой бүтэһэндэнь баярлан байнаб.

—Бомбонуудайнгаа тэһэржэ түймэр шатааһаниие бушуу фотографировалжа аба,—гээд өөрынгөө туһалагшада захирнаб.

—Нүхэр младша лейтенант, би фотографировалжа абаалби гээд Шумков намда харюусана. Тиихэдэнь самолёдоо зүүн зүг тээшэнь эрьюулэн нютаг газар тээшээ зорихоор шиидэнэб. Иигэжэ энхэ амаргаланаар Эхэ оронойнгоо дайшалхы приказые дүүргээд, өөрынгөө аэродром дээрэ үнэн болото бэеэрээ буужа ерэхые хүсэн саашаа зорибобди. Моторнуудайнгаа хүсые нэмэжэ мундуу шэрүүн зангаар «һайхан бууралынгаа» «хатар жорооень» гарган табижа мэдэнэб. Самолёдни эгээл минии досоое мэдэһэндэл адли ябадалаа улам түргэдүүлнэ.

Берлинэй райондохи зенитнэ үхэр буунууд болбол бидэнэй түрүүн бомбодоһон бүлэг самолёдуудтай тулалдажа эсээд, манай бомбонуудаа хаяһанай һүүлдэ хойноһоомнай буудажа эхилбэ.

—Эгээл үхэһэн тэнэг сэрэгшэд байнат даа, үглөөгүүр ябаһан үнэгые үдэрэй халуунаар барихабди гэжэ һанаа гээшэб,—гэлдэн бидэнэр замаа саашань үргэлжэлүүлнэбди. Тиигэбэшье, томо томо буунуудай снарядуудай тэһэрхэнь холо бэшэ шэнги харагдахадань, хэды нигэжэ дайшалхы приказые һайнаар дүүргэһэн мүртөөшье, хайшан гээд лэ амгалан мэндэ, амиды бүтэн харихаб гэжэ һанажа ябадаг тулада хүхэ булад «моринойнгоо» хүсэ ябадалые улам түргэдүүлэн арилнаб.

Хойномни хоротон дайсанай город харанхы хара утаанда хушагдаһан үлэбэ. Берлинэй район бидэнэй хараанһаа холодоно.

Минии самолёт мүнөөдэрэй даалгабариин хатуу шангые мэдэһэндэл абьяастай түргэн ябадалаа заашье һулаарууламгүй хэдэхэн минутаһаа тусхай пунктые үнгэржэ, өөһэдынгөө сэрэгүүдэй газар дээгүүр ниидэхэ байһанаа мэдэнэбди. Манай сэрэгүүд... Манай Улаан Армиин алдарта сэрэгүүд өөрынгөө самолёдой дүүе дуулахадаа ямар ехэ баяртай болоно ябааб! Бидэнэр түрэл сэрэгүүдэйнгээ дээгүүр ниидэхэдээ багташагүй баяраар халижа гэртээ һууһан шэнги һанадагбди. Урдамни улаан ягаан ракетэнүүд бадаржа «өөһэдэйнтнай газар дайда эхилбэ» —гэһэн нюуса тэмдэгые бидэндэ үгэнэ. Одоошье досоомни уударжа, орьел торьел огторгойн одо мүшэдэй ялалзахань уттажа байгаа жаргалайм толи мэтэ тодохоноор харагдана. Одоошье би, үниһөө хойшо хүсэдэг хүсэл зоригоо хүсэндэнь хүргөөб, Берлин... Гитлерэй байһан гэр гуламтань минии бомбонуудай хүсэндэ доһолон нэжэгэнэжэ дор бёо... Би, Бурят-Монголой ажалша таряашанай хүбүүн аба оронойнгоо захиралтаар арьяатан дайсанай урдаһаа ами голоо табижа байха улаан бэеэрээ дайшалхы приказые дүүргээб... «Энэ үедэ намһаа ба намтай ниидэһэн нүхэдһөө золтой хэн байхаб!»—гээд хэлэхэ хашхарха дуран хүрэнэ.

Хэрбээ Бурят-Монголойнгоо һайхан талын дундуур унага хүлэгөө харюулжа ябабал уймар залуугай баярай охиин хүдэлхэдэ уран хонгёо дуугаа дуулажа ябаха бэлэйб—гээд һанаандамни орогшо. Тиигээд мүнөө хүхэ номин огторгойн хүбэн хүхэ үүлэ манан соогуур хүйтэн дулаание илгангүй хадын үндэрэй бүргэд шэнги элижэ ябахадаа байха баяраа хадагалаад үнгэрэгшэбди. Бардам эрид эрэ хүн болбол «Эмээлтэ хазаарта морние досоогоо багтааха» ёһотой гэжэ хэлсэдэг тулада ямаршье ябадал үзэгдөө хада ядарлайб, тулилайбди гэжэ хэлэгшэгүйбди. Плангаяа агаарта ябахадаа али олон зүйлнүүд үзэгдэдэг даа. Тиигээд яахаб, Улаан Армиин омог суута хүбүүн туладаа урдаа байһан дабаае үндэр байна гэнгүйгөөр урагшаа зорин ябадаг заншалтай агшабди. Сэхэ номгон командын ёһоор командирай урда зогсожо хэһэн ниидэһэн ниидэлгэ тухайгаа хэлээд үлэгшэбди... Минии энэ дайшалхы ниидэлгые бүри һайн амжалтатайгаар дүүрэһэнэй түлөө ба фашистска нохосуудай центр Берлиниие нилээд гэмтэл үзүүлһэнэй түлөө медаляар шагнаһан байна.

Иигэжэ 1944 оной хабарай нэгэтэ һүни минии хубида иимэ хүндэтэй ба харюусалгатай даалгабарине дүүргэхэ зол тудаһан юм. Энэ ниидэлгые бүхэли наһан соогоо мартахаб гэжэ һанагшагүйб.

Цэдэн ДАМБИЕВ—лётчик, гвардиин младша лейтенант.

Эхиниинь «Б. М. Үнэнэй» октябриин 5-ай номерто гараһан юм.

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи процесс

Декабриин 12-ой үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ, декабриин 12. (ТАСС). Трибуналай үглөөнэй заседани дээрэ үгэ хэлэһэн американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ Додд гэгшэ үсэгэлдэр үдэшын заседаниин ушар удха тухай трибуналда һануулжа үгэнэ.

Энээнэй һүүлээр, гэмнэгшэ болбол Европын улад зониие немецкэ зарса богоолнууд болгохо гэһэн гитлеровскэ заговорщигуудые гэмнэбэ. Гитлеровецүүд болбол олон миллион ородууд, украинецууд, полягууд, француузууд, бельгиецүүд, голландецууд ба бусадые немецкэ богоолшолгодо саг үргэлжэ намнажа асардаг байба. Гитлеровскэ заговорщигууд улад зониие сэрэгэй янзаар, хара баагаар намнажа асарха гэжэ шиидэһэн байгаа.

Сүүдлүүлэгшэ Заукель болбол 1942 оной октябриин 3-да эзэмдэгдэһэн районуудһаа хүдэлмэришэдые хүсөөр Германи худар туужа асарха тухай хэмжээ абахыень Розенбергһээ эриһэн байна. «Мэнэ һаяхан эзэмдэгдэһэн зүүн тээхи газар нютагуудһаа, илангаяа Украинын имперскэ комиссариадһаа эдэ хүдэлмэришэдэй олонхиинь абаха ёһотой»—гэжэ бэшэбэ.

Бэшэгүүдые эльгээгээд һанаагаа амараагүй, Заукель хадаа эзэмдэгдэһэн районууд худар өөрөө ошобо. 1943 оной июлиин 18-да Каунаста Заукель үгэ хэлэхэдээ литовско хүдэлмэриин хүсые нилээд олоор Германи худар эльгээхые эриһэн байха юм. Тэрэнэй урда тээ Ригадэ ошоходоо 1943 оной август һараһаа оройтонгүй Германи худар 183.000 хүниие эльгээхые эриһэн байгаа.

Заукелиин үгэһэн захиралтанууд муугаар дүүргэгдэдэг байһан юм ха. Тиихэдэнь эзэмдэгдэһэн районуудта бии байһан германска армиин гарнизонуудһаа туһаламжа эрижэ хандаһан байна. 1943 оной августын 17-до эльгээһэн бэшэг соогоо Заукель болбол сэрэгэй засагаархинда иигэжэ дурадхаһан байгаа гэбэл: «Таанар өөрынгөө территори дээрэхи 1926 ба 27 онуудта түрэһэн хүнүүдые бултынь Германи худар дары эльгээхэ ёһотой байнат»—гэбэ. Иигээд байхадань хүдэлмэриин хүсэ олохо кампани амжалтатай һайнаар ябуулагдана. Заукель болбол тиихэ сагта зэбсэгжүүлгын министр байһан Шпеер гэгшэдэ 1943 оной октябрь болтор шамда нэгэ миллион хүдэлмэришэдые үгэжэ шадахаб, тэрээнһээ гадна, хүдөө ажалда хэрэгтэй болохо 700.000 хүдэлмэришэдые үгэхэб гэжэ найдуулба.

Эзэмдэгдэһэн газар оронуудай улад зон хадаа фашистска «татаалгада» эсэргүүсэлтэ хэжэ ба партизанска тэмсэлые улам үргэдхэжэ ургаһан байна. 1942 оной декабриин 21-дэ Заукельда эльгээһэн бэшэг соогоо Розенберг болбол эзэмдэгдэһэн зүүн районуудта партизанска отрядуудай олон болоно байһан ушар хадаа хүдэлмэриин хүсые хара баагаар туужа абаашажа байһан дээрэһээ болоно байһыень гэршэлнэ гэжэ бэшэһэн байгаа. Немецкэ полицейскэнүүд Германи худар хүдэлмэридэ ошохоһоо арсаһан улад зоной гэр байрыень дүүһэн галдадаг байһан юм.

Зарим деревнидэ полици болбол ажал хэжэ шадаха хүнүүдэй Германи худар хүдэлмэридэ ошоогүй юм һаань барянда абтаһан үбгэд хүгшэд ба үхибүүдые буудажа алаhабди гэжэ занаһан байгаа.

Гитлеровецүүд эртэ урда сагта зарса богоолнуудаар наймаа хэдэг ябадалһаа бүри дороор аашалһан байха юм. Бүхы деревнинүүдые элихэ-ууха юумэтэйнь хамта галдажа һалгаахадань, тэдэхи зон үлэсэжэ даараржа үхэхэ баатай болодог бэлэй. Энээн тухай дэлгэрэнгы баримтануудые гэмнэгшэ харуулна. Гэмнэгшэ хадаа сүүдлүүлэгшэ Розенберг ба илангаяа Заукель эдэ бүхы юумэ болоно байһыень мэдэжэ байхаһаа гадна, харин тэрэниие үүдхэгшэд юм гэбэ.

Эдэ бүхы хэмжээнүүд эзэмдэгдэһэн районуудай экономикые хүсэд һандаргаха ябадалда хүргэбэ. Мүн баруун тээһээ—Франци, Бельги, Голландиһаа—хүдэлмэришэдые гитлеровецүүдэй баалалтаар намнажа асардаг байһыень гэмнэгшэ харуулна. Тиимэ байһан хадань, гансахан германска ажаүйлэдбэридэ аяар 14 напиин 7 миллион гаран хүдэлмэришэд харин гүрэнһөө асаргадаhан байна. Тэдэнэр баранаа шахуу немецкэ зарса богоолнууд байгаа юм.

Гэмнэгшэ болбол Германи худар хара баагаар намнагдажа абаашагдаһан хүнүүдтэ зэрлиг муухайгаар хандажа байһыень нэгэ хэдэн баримтануудаар гэршэлэн харуулна. Эрэшүүл ба эхэнэрнүүдые алхидаг сохидог һэн. Гитлеровскэ полицейскэнүүд ба бүри элитэ чиновнигуудшье басагадые жэрхэмшэг муухайгаар доромжолдог бэлэй. Ажал хэхэ арга шадалгүй болоһон «зүүн тээхи хүдэлмэрилэгшэдтэ» гитлеровецүүдэй харшан муухайгаар хандадаг байһыень тусгаар тэмдэглэнэ. Тэдэниие үхэр мал зөөдэг вагонууд худар түлхижэ оруулаад, заримдаа малтайшье хамта хаажа абаашадаг бэлэй.

Баһа, эдэ вагонууд соо үбшэн үхибүүд харгыдаа үхэжэ ябаһан хүнүүдтэй зэргэлжэ хэбтэдэг ушарнуудшье байдаг юм һэн гэжэ гэмнэгшэ тэмдэглэнэ. Хара баагаар намнагдажа абаашагдаһан хүдэлмэришэд Германида ошоод байхадаа, айхабтар хүндэ хүшэр байдалда ородог һэн. Гитлеровскэ заговорщигууд эдэнэй ами наһан тухай бэеынь элүүр энхэ байха тухай заашье оролдодоггүй байгаа. Эдэ хүдэлмэришэд концлагерьнуудта байдаг бэлэй. Тэдэнэртэ хубсаһа хунар үгтэдэггүй, тэдэниие эмнүүлдэггүй, юрэ хүнэй үнгэ сэдьхэлгүйгөөр доромжолдог байһан юм гэжэ гэмнэгшэ тэмдэглэнэ.

Круппын заводууд дээрэ харин гүрэнһөө асарагдаһан хүдэлмэришэдые илангаяа ехээр хашадаг зободог байһан юм гэжэ гэмнэгшэ хэлэнэ. Тэндэ абаашагдаһан хүдэлмэришэд өөдэгүй бишиихан эдеэ эдидэг байһан хадаа, туража зүдэрөөд, хүдэлмэрилхэ тэнхээгүй болодог һэн. 1942 оной мартын 14-дэ гаргагдаһан аад, Круппын архив сооһоо олдоһон меморандумые гэмнэгшэ сүүдтэ гэршэ болгожо харуулна: «Һүүлэй нэгэ хэдэн үдэрэй турша соо ородуудай абажа байһан эдеэниинь даншье бага байһан хадань, хүнүүд үдэрһөө-үдэртэ улам муудажал байна. Хараад үзэхэдэ, зарим ородууд станок дээрэ абажа табиха монсогор түмэрөө даажа шадаха тэнхээгүй.Ород хүдэлмэришэдэй ажаллажа байһан бусад газарнуудташье мүн лэ иимэрхүү байдалтай»—гэжэ хэлэгдэнэ.

Нүгөөдэ документ соонь дурсагдаһан Круппын предприятинууд дээрэхи харин гүрэнэй хүдэлмэришэдэй байһан условинууд тухай бүри дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнэ. «Зүүн тээхи хүдэлмэришэдэй лагерьнууд барандаа тойроод хадхуурта проволоко хашаатай ба тон шанга харуултай байна. Барагуудаа соо хүн зон багташагүй олон. Тэдэнэр скамейкэ гү, али хоёр дабхар наар дээрэ унтадаг һэн. Элихэ ууха юумэнь угаа муу. Гадар хубсаһа муутай байһан хадаа, хүйтэндэ гү, али бороондо хүнжэлөө нэмэржэ ябадаг бэлэй. Олоншог хүдэлмэришэд үмдэхэ гуталгүй байһан ушарһаа үбэлэй сагташье хүл нюсэгөөр хүдэлмэридөө ошодог байба. Байра байдалайнгаа муухай байһан хадань айхабтар хүндэ хандабарита үбшэндэ нэрбэгдэжэ үбэдэхэ ушарнууд гарадаг һэн. Тиимэ дээрэһээ хүдэлмэришэд аляаһа батаганаан шэнги олоороо үхэдэг байһан юм» гэжэ Круппын завод дээрэ байһан харин гүрэнэй хүдэлмэришэдэй лагериин главна врач доктор Эгер гэгшэ бэшэһэн байгаа.

Энэ документые уншаһанай һүүлээр, декабриин 12-ой үглөөнэй заседани дүүрэбэ.

Декабриин 12-ой үдэшын заседани

НЮРНБЕРГ, декабриин 12. (ТАСС). Декабриин 12-то трибуналай үдэшын заседани дээрэ американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ Додд гэгшэ үгэ хэлэхэдээ, харин гүрэнүүдэй хүдэлмэришэдые Германи дотор эксплоатацилжа байһан тухай, плендэ абтаһан сэрэгэйхидтэ зэрлиг муухайгаар хандажа байһан тухай, уласхоорондын эрхэ эбтэйһэнэй түлөө ба мүн хүнэй-үнгэ сэдьхэлгүй гэмтэ ябадалнуудые хэһэнэйнгээ түлөө сүүдлүүлэгшэд Геринг, Розенберг, Кейтель, Шпеер гэгшэдэй али тухай харюусалгатай байһандань сэгнэлтэ үгэбэ. Гэмнэгшэ болбол харин гүрэнэй хүдэлмэришэдтэ зэрлиг муухайгаар хандаха гээшэ фашистска политикын таһаршагүй зүйлынь байһан юм гэжэ гэршэлнэ.

1942 оной мартын 21-дэ Гитлерэй гаргаһан тусхай захиралтаар хүдэлмэриин хүсые гульдхаха генеральна түлөөлэгшэд боложо томилогдоһон сүүдлүүлэгшэ Заукель гэгшэ советскэ ба бусад харин хүдэлмэрилэдтэ зэрлиг муухайгаар хандаһанай түлөө угаа ехэ харюусалгатай байна гэжэ тэмдэглэнэ. Зүгөөр, гэмнэгдэгшэ Заукель болбол дүрбэн жэлэй түсэбые дүүргэхэ тушаа генеральна түлөөлэгшын тушаалтай Герингдэ мэдэлтэй байһан юм.

1944 оной март һара соо германска түсэблэлгын бюродо суглаан болоходоо хүдэлмэриин хүсэн тухай асуудал зүбшэн хэлсэһэн байна. Тэндэ үгэ хэлэһэн урдын зэбсэгжүүлгын министр Шпеер гэгшэ плендэ абтаһан сэрэгэйхидые эндэ сэрэгэй ажаүйлэдбэридэ хүдэлгэхэ тухай Гиммлертэй зүбшэн хэлсээб гэжэ мэдээсэһэн байгаа. Гиммлер хадаа һара бүридэ 30—40 мянган хүниие үгэжэ байхаб гэбэ. Плендэ абтаһанород сэрэгэйхидые хайшан гээд хубааһан тухай тоо мэдээн бии. Сэрэгэй ажаүйлэдбэридэ ородоо 30 процент хүргөө. Энээн тухай би холо гомдолтой байгша һэм. Гитлер ба Кейтель болбол сэрэгэй бүхэжүүлгэнүүдые хэхэ хүдэлмэридэ плендэ абтаһан сэрэгэйхидые хүдэлгэхэ тухай захиралтануудые үгэһэн байна.

1941 оной октябриин 31-дэ германска сэрэгүүдэй верховно командованиин штабай начальник Кейтель тусхай приказ гаргаба, тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэһэн юм: «Плендэ абтаһан ородой сэрэгэйхидые олоорынь сэрэгэй ажаүйлэдбэридэ хэрэглэхэ тухэй фюрер приказ гаргаба»—гэжэ хэлэгдэнэ.

Концлагерьнуудта хаалгатай байһан хүнүүд мүн лэ сэрэгэй ажаүйлэдбэридэ хүдэлдэг байгаа. 1942 оной апрелиин 30-да гестапын главна экономическа департаментын начальник хадаа концлагерьта хаалгатай байһан хүнүүдэй ажалыень сэрэгэй үйлэдбэридэ туһатайгаар хэрэглэхэ тухай заабари үгэбэ. Тиихэдээ хүдэлмэриин хүсые хэрэглэхын түлөө гансал лагериин комендант харюусалгатай байха юм гэжэ захиралта үгэһэн байгаа. «Иигэжэ хэрэглэхэдээ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, тэдэнэй тэнхээ тамирыень бараха шухала. Тэдэндэ хүдэлмэриин саг гэжэ байхагүй. Тэдэнэй хүдэлхэ сагые лагериин комендант өөрөө тогтооходо байна. Эдеэлхын тулада хэрэгтэй болохо сагынь тон ехэ хороогдохо ёһотой. Юрэ эдеэлхын тулада ойрохон зуура забһарлалга хэхэ зэргэтэй»—гэбэ.

1942 оной сентябриин 18-да Гиммлер болон юстициин министрын хоорондо хэлсээ хэгдэжэ, тэрэнэй ёһоор еврейнүүд, полягууд, цыганууд, ородууд ба украинецууд элдэбын гэмтэ ябадал хэһэнэйнгээ түлөө юрын сүүдээр шиидхэгдэхэеэ болижо, СС-тэнэй рейхсфюрерэй мэдэлдэ үгтэхэ ёһотой болоо һэн. «Тиимэ социальна харша хүнүүд үхэхэ болотороо тэнхээ тамираа барагдаха хүдэлмэри дээрэ ябуулагдаха байна» гэжэ тэрэ хэлсээн соонь хэлэгдэһэн байха юм.

Гэмнэгшэ болбол 1945 оной октябриин 6-да Розенбергын асуулта абаһан протоколые сүүдтэ харуулна, энэ асуулта болоходонь Розенберг болбол Советскэ Союзай газар нютагуудта хүдэлмэришэдые суглуулжа абаашахадаа үлэмжэ зээлэн метод хэрэглэхэ гэһэн хүн гэжэ бэеэ харуулха һанаатай байһан юм, зүгөөр эзэмдэгдэһэн зүүн тээхи газар нютагуудай министрын тушаалтай байһан хадаа, хүдэлмэриин хүсые гульдхаха тодорхой даалгабари ба нормые Заукельһаа абаһан байнаб гэжэ сэхэрүүнь хэлээ һэн. Тэрэ хадаа советскэ хүдэлмэришэдые Германи худар хара баагаар туужа абаашаха асуудалнууд тушаа Заукельтай гү, али Гитлертэй нэгэн һаналтай байгаа һэм гэжэ мэдэрбэ.

Харюусалгата редактор
Ц. Г. ГАЛСАНОВ.

Специалистын зүбшэл

Агротехникые эрхимээр хэрэглэхэ

Сагай уларилай талаар манай республика болбол Советскэ Союзай гандадаг районууд тээшэ оролсохо байна. Тиимэ хадань газар элдүүрилгые һайжаруулха, ган болоходонь айхагүй ба эртэ болбосордог сортнуудые олжо абаха, мүн байгаалиин таагүй бусад ушаралнуудые зайлуулха ябадалда зорюулагдаһан агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэ тушаа тон шанга эрилгэнүүд табигдана. Бүгэдын мэдэһээр ямаршье ургамалай һайнаар ургажа гарахын тулада гэрэл, дулаан эшэ, уһа ба тэжээлтэ зүйлнүүд нэгэ мүһэн шухала хэрэгтэй болохо байна. Гэрэл ба дулаан элшэ гээшэ наранһаа абтаха болоно. Шиниг нойто ба тэжээлтэ зүйлнүүдые ургамалнууд газарайнгаа хурьһэнһөө абадаг юм. Хээрэ талада байһан ургамалнуудта гэрэл ба дулаан элшэ үгэхэ ябадалые өөһэдынгөө дураар тааруулжа шадахагүй байнабди. Тиимэ хадань энэ зорилгые шиидхэхын тулада селекци гэдэг хүдөө ажалай наукын тусгаар һалбари бии юм. Тэрэнэй зорилгонь хадаа газар нютагай сагайнь уларилда тааруулжа, үлэмжэ ехээр ургуулха, тиимэ сортнуудые бии болгохо ёһотой байна. Зүгөөр, шиниг нойто ба тэжээлтэ зүйлнүүд тухай хэлэхэ юм болоо һаа, элэнь бидэнэй гартэ бии байна гээшэ. Бидэнэр газараа зүбөөр элдүүрилжэ ба үтэгжүүлжэ, шиниг нойто суглуулха, агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые заабарине хүсэд хүргэжэ, газарай хурьһэнэй [illegible] зүйлнүүд ба шиниг нойтон, үбһэ үрмэдэһэндэ булигдан хосорхо ябадалые болюулха, мүн тэрэшэлэн культурна ургамалнуудые элдэбын үбшэн ба хорхой шумуулнуудһаа аршалжа абаха тэжэ оролдохо ёһотойбди.

Ургажа байха үе соогоо ургамал гээшэ айхабтар ехэ шиниг нойто хэрэглэдэг юм. Жэшээнь 1 центнер тарянай ургажа эдеэн болохын тулада 300 центнер ба овёсто 450—500 центнер уһан хэрэгтэй болодог юм.

Ургамалнууд гээшэ мүн азот, фосфор, калий, кальций гэхэ мэтын тэжээлтэ зүйлнүүдые ехээр хэрэглэдэг байна. Ургамалнуудые шиниг нойто болон тэжээлтэ зүйлнүүдээр хангахын тулада газарай хурьһэндэ шадаал һаа ехэ шиниг нойто суглуулжа, мүн үтэгжүүлгэ хэжэ тэжээлтэ зүйлнүүдые элбэг болгохо, агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлжэ байха шухала.

Газарай хурьһэндэ шиниг нойто ехээр суглуулха аргануудай нэгэниинь хадаа саһа тогтоохо ябадал болоно. Научна шэнжэлгэ ба манай республикын хүдөө ажалай түрүүшүүлэй дүршэл дээрэһээ харахада, 10—60 сантиметр зузаанаар саһа тогтоожо болохо байна. Хабарай сагта шиниг нойто хомортой байдаг манай эндэхи байдалда саһа тогтоохо гээшэ илангаяа шухала байна.

Тэрэсэнһээ гадна, саһа тогтоолго [illegible] хаха ургамалнуудые [illegible] хүйтэнһөө [illegible] ябадалда [illegible]. Саһа тогтоохо аргануудай олон янзын байдаг. Колхозойнгоо эрхэ байдалда үлэмжэ таатай зохид аргануудые хэрэглэхэ хэрэгтэй. Гол шухала аргань юу байхаб гэхэдэ, шүрэгэнүүдые поли дээрэ тараажа табиха ябадал болоно. Тиимэ шүрэгэнүүдые 75—100 сантиметр үндэр аад, 150—200 сантиметр үргэнтэйгөөр хэжэ, һалхи жабар хаажа жэрылгэн, хоорондоо 20 метр зайтайгаар табиха хэрэгтэй. Баһа шүрэгэнүүдые шатар шэнтеэр табихада болоно. Үбэлэй сагта саһа тогтоохоор табигдаһан шүрэгэнүүдэй хойноһоо саг үргэлжэ хаража байха шухала. Тиигэжэ саһа хүр суглараад байхын зэргээр тэдэниие ондоо газарта һэлгүүлэн табиха хэрэгтэй. Тэрэшэлэн модоной шэлбүүһэнүүдые һэлгүүлэн хаяжа саһа тогтооходо болоно.

Прибайкальска зоонодо (Кабанскын, Байкало-Кударын, Прибайкальска аймагуудта) нялсагай саһан ородог хадань тэндэ саһан нюрганнуудые гаргажа хүр тогтооходо болохо байна.

Хаана яанагүй саһа ороод байһан мүнөө үедэ саһа тогтоохо хүдэлмэридэ тон олон колхозникууд ба мори унаа гаргаха саг тулаа! Энэ ажалые хурдан түргэнөөр ба һайнаар хэхэ тумаа ургасые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ үлэмжэ ехэ туһатай байха юм гэжэ мэдэхэ шухала.

Тон түрүүн намарай тарилга [illegible] зөөжэ гаргаха болон шубуунай аргал, үнэһэ суглуулха гэхэ мэтын тиимэ шухала хүдэлмэринүүд үбэлэй сагай агротехническэ хэмжээ ябуулгануудай тоодо оролсодог юм.

Нютагай үтэгжүүлгын нэгэн шухала зүйл наг шэбхэ болоно. Туршалга ба дүршэл дээрэһээ харахада үтэгжүүлгэ хэһэн газарһаа гектар бүриин 5—8 центнер үлүү ехэ ургаса абтадаг байна. Овощи ба хартаабхын ургаса хоёр дахин үлүү ехэ болодог ушарнууд үсөөн бэшэ байдаг юм. Наг шэбхэ тарааһан газарта үни удаан жэл соо ургаса ехээр абтадаг байна. Тиимэ байбашье, манай республикын колхозуудта наг шэбхэ ба нютагай үтэгжүүлгын бусад зүйлнүүдые хэрэглэхэ талаар дутуу дунда зүйлнүүд яһала олон.

Колхозникуудай бууса дээрэ сугларһан угаа ехэ үтэгжүүлгын зүйлнүүд жэл бүри хосордог байха юм. Тэрэнэй түлөө түбхын түрүүндэ АЗО ба МТС-үүдэй зарим агрономууд зэмэтэй байна гээшэ. Тэдэнэй анхаралаа табяагүй байһан дээрэһээ олонхи колхозууд наг шэбхэ суглуулха газарнуудые тухеэрээдүй байна. Баһа суглуулагдаһан аргал шэбхые үхэр малай хорёо хашаа тойруулан адхадаг гү, али ганга жалга худар абаашажа хаядаг ушарнууд үсөөн бэшэ бии.

Газарые үтэгжүүлхэ зүйлнүүдтэ иимэ хайша хэрэгээр хандаха ябадал ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ гарза гай ушаруулна. Зүгөөр, аргал шэбхэ гээд лэ туһатай байдаггүй юм. Үбэлэй сагта аргал [illegible] дорхойлжо олохо хэрэгтэй. Тиигээд, тэрэниие түбхын түрүүндэ свёкло тариха газарта ба үрһэнэй участогуудта тарааха шухала. Намарай тарилгын муугаар гараад байгаа хадань, һайса үжэһэн шэбхэ хабар эртэ тараахада туһатай байха.

Поли бүхэндэ хэды шэнээн шэбхэ гаргаха хэрэгтэй байнаб гэжэ мэдэһэнэйнгээ һүүлээр, 20—40 тонно хэмжээтэйгээр шэбхэ гаргажа болохо байна. Хабар эртэ, март һарын хахад багта энэ обоолоотой шэбхые тарааха хэрэгтэй. Тиихын тулада оёортонь нүхэ хонхойлгожо гаргаад, халуун шулуу табидаг гү, али халуун уһа адхадаг байна. Хэрбээ иимэ юумэ хэхэ аргагүй байгаа хадань, оёортонь хонхор нүхэ гаргажа, тэрээн соо гал түлиһэн бэеэрээ дээрэнь уһа адхаад бүтүүлкэ хаажархихо хэрэгтэй. Тиигэжэ гоосоһоон халаад байхадаа шэбхэнь үжэхэ болоно.

Хабарай сагта тиигэжэ үжэһэн шэбхые газараа хахалхынгаа урда тээ тарааха хэрэгтэй. Тиигээгүй юм һаа, һалхидажа хатаад шанаргүй болохо байна. Үжөөгүй хуурай шэбхые тараажа болохогүй. Тиимэ шэбхэ соо үбһэ үрмэдэһэнэй үрһэн ехэ байхадаа гадна, газарай хурьһые хатаадаг байна.

Колхозуудта шэбхэ хадагалха ябадал малай фермэнүүдые даагшадай ба ахалагша моришодой харюусалгада даалгаха хэрэгтэй. Колхозой правлени хадаа фермэ ба моридой хашаа бүхэндэ хэды шэнээн наг шэбхэ суглуулха ба тэ[illegible] та үдэр нэмэжэ үгэхэ хэрэгтэй.

Пеэшэн сооxи үнэһэн гээшэ газарта тэжээл үгэдэг тон үнэтэй зүйл мүн. Тэрээн соо фосфор, калий, известко мэтын үнэтэй зүйлнүүд бии. Үнэһэн хадаа хартаабха ба корнеплод тариха газарта айхабтар туһатай байна. Шанарыень муу болгохогүйн тулада, үнэһые һалхи бороондо гүтахагүй газарта хадагалха хэрэгтэй. Тэрэниие һарабшатай сарай доро хайрсагууд гү, али торхо соо хэжэ хадагалхада зохихо байна.

Суглуулжа тушааһан үнэһэнэй центнер бүхэнэйнь түлөө колхозникуудта нэгэһээ гурба хүртэр ажалта үдэр үгэхэ хэрэгтэй.

Шубуунай аргал гээшэ үнэтэй үтэгжүүлгэ байна. Тиимэ хадань, үлэмжэ үнэтэй техническэ культуранууды тариха газарта энээниие тараажа хэрэглэхэ шухала. Тэрэниие баһал хуурай газарта хадагалжа байха хэрэгтэй.

Үнэһэ ба шубуунай аргалые колхозникууд-айлнуудаар ябажа суглуулха хүдэлмэридэ һургуулиин үхибүүдые хабаадуулха шухала. 1946 оной ургасада хэрэгтэй үтэгжүүлгын зүйлнүүдые суглуулха ажалда мүнөө энэ гэһээр орохо саг тулаа. Ушар иимэһээ, колхозой правлени болбол агрономуудтай хамта, энэ хүдэлмэриие хэхэ тодорхой түсэб зохёохо ёһотой.

Таряанажалай бригада бүхэндэ газараа үтэгжүүлхэ зүйлнүүдые суглуулха ба зөөжэ гаргаха тусхай звенонуудые бии болгохо хэрэгтэй. Үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые [illegible] хүргэхэ [illegible] бүхэн болохо байна.

Д. ЛЕСИК, БМАССР-эй Наркомземэй главна агроном.

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ, Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23; АТС—1-80; зам. редактора—7-89; ответ. секретаря—3-23; отделов партийной жизни и промышленности—7-89; сельского хозяйства—8-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.); объявлений—2-64 (2 зв.).

Ц—00508. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР.